

Μέλος της Επιτροπής χαρακτήρων / Συμβολαιογράφος
Τίτλος Μητροπολίτης Σάνθη και Περιθεσίου 47
περιθεσίου / παραχαράσσας τις διατάξεις

έναντιόν του μέτρων. Ούτω τῷ 1840 ἀρχιδιάκονος ὢν τοῦ Ἄνδρου Σεραφεῖμ, παρ' ᾧ κατέχευε τὴν ἐμπιστευτικὴν ταύτην θέσιν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1833 καθ' ὃν χρόνον ὁ Σεραφεῖμ διατέλει μητροπολίτης Σμύρνης, ἐξωρίσθη ἐκ τῆς Ἄνδρου συνεπείᾳ διαταγῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἡ περὶ τῆς ἐξουσίας του πρὸς τὸν Ἄνδρου Σεραφεῖμ διαταγὴ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐγραφεῖν ἐπὶ λέξει: «Ἐπειδὴ ὁ ἀρχιδιάκονος Διονύσιος Μπίστης 1) ἠπάτησεν εἰς πολλὰς περιστάσεις τὴν ἱερότητά σου καὶ ὑπέπεσεν εἰς πολλὰ λάθη, καὶ ἐπειδὴ καθ' ἃς ἔχει πληροφορίας ἡ Σύνοδος ἔγινεν αἴτιος σκανδάλων καὶ ταραχῶν, διὰ τοῦτο παραγγέλλεσθε νὰ διατάξητε αὐτὸν νὰ ἐκλέξη ἐκτὸς τῆς Ἄνδρου ὅποιον Μοναστήριον θέλη νὰ βιώσῃ ἐκεῖ τὸ ἐπόλοιπον τῆν ζωῆς του» 2). Ἀλλὰ συνεπείᾳ ἀναφορᾶς ὑπογραφείσης ὑπὸ 200 τῶν μᾶλλον εὐπολήπτων κατοίκων τῆς Ἄνδρου ἡ διαταγὴ ἀνεκλήθη.

Ἐν Ἄνδρῳ ἐξακολουθῶν νὰ κατέχη τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιδιάκονου καὶ γραμματέως τῆς ἐπισκοπῆς ἀνεμυγνύετο εἰς διαφόρους ἐνεργείας, ἔνιαι τῶν ὁποίων ἐδημιούργουν εἰς αὐτὸν δυσαρέστους δικαστικὰς ἀγῶνας. Ἐταῖ τῷ 1837 ἐπεχείρησε νὰ κτίσῃ οἰκίαν εἰς τὰ παρὰ τὸν ναὸν τῆς Παναγίας οἰκόπεδα, τὰ ὁποῖα ἰσχυρίζετο ὅτι ἦσαν ἰδικὰ του ἐκ πατρικῆς κληρονομίας, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα ἠμφισβήτει ὁ δῆμαρχος Γαυροῦ Γιαννούλης Δημητρίου ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν σύζυγόν του, ἣτις ἦτο τὸ γένος Μπίστη, ἀλλ' ἄλλου κλάδου, μακρονοῦ συγγενοῦς τοῦ Διονυσίου. Εὐρίσκομεν δὲ ὅτι τῷ 1839 συνέταξεν ἐπιτροπικὸν πρὸς τὸν ἐν Ἐφομοπόλει τῆς Σύρου δικηγόρον Ἀλεξῆτον Πάλμαν διὰ νὰ ἀντικρούσῃ ἀγωγὴν κατ' αὐτοῦ τοῦ Λεονάρδου Κ. Μπίστη, οὗτινος ἐπίσης εἶχεν αὐθαιρέτως καταλάβει παρακείμενα οἰκόπεδα 3).

Τὴν δὲ 23 Ἰανουαρίου ἰδίου ἔτους 1839 συνέταξε σύμφωνον ἀλλαγῆς ἐνὸς εἰκοστοῦ πέμπτου τοῦ πλοίου βρικίου τοῦ Ματθαίου Α. Μπειρίκου μὲ 40 ὄργυαζ τόπον, τὸν ὁποῖον ἔδωκεν εἰς ἀντάλλαγμα. Τοῦτο δὲ τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἐπώλησεν ὁ Διονύσιος τὴν 2 φεβρουαρίου 1839 ἀντὶ διστήλων 250 πρὸς τὸν Δημήτριον Πιάγκον 4).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σεραφεῖμ μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Διονύσιος κατῴρθωσε τῇ ὑποστηρίξει τοῦ ἐπίσης ἐξ Ἄνδρου μητροπολί-

1) Οὔτω ἐγράφετο πάντοτε ὁ Διονύσιος, βραδύτερον δὲ μετέβαλε τὸ οἰκογενειακὸν του ἐπώνυμον Μπίστης εἰς Πίστης δι' ἐξεζητημένης καὶ λίαν ἀπιθάνου τοῦ ὀνόματος παραγωγῆς.

2) Ἐφημ. «Ἀθηνα» τῆς 13 μαρτίου 1840.

3) Βλ. τὸ ἀπὸ 19 Ἰουνίου ὑπ' ἀριθ. 1210 ἐπιτροπικὸν τοῦ συμβολαιογράφου Ἄνδρου Μιχ. Ἀθανασίου.

4) Εὐρετήριον Συμβολαιογράφου Ἄνδρου Μιχαὴλ Ἀθανασίου, ἀριθ. 958 καὶ 968.

του Νικομηθείας Διονυσίου Κωτάκη¹⁾ να καταλάβη σημαίνουσαν θέσιν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις καὶ μετ' οὐ πολὺ, κατὰ Σεπτέμβριον 1845, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Κεστενδιλίου (Βουλγαρίας), ὅθεν μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Πρεσπῶν τῷ 1847. Μητροπολίτης Πρεσπῶν διετέλεσεν ἐπὶ ἑνδεκαετίαν περίπου, μεθ' ἧς μετετέθη καὶ αὐθις εἰς Κεστενδίλιον. Μετὰ τριετίαν δὲ περίπου, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1861, ἐξελέγη μητροπολίτης Ξάνθης. Ἀλλὰ μετὰ τινα ἔτη «διὰ λόγους εὐλόγους καὶ κανονικοὺς ἐγένετο ἔκπτωτος ἀπὸ τῆς μητροπόλεως ταύτης», ἐξελέγη δ' ἀντ' αὐτοῦ τὴν 16 μαρτίου 1867 ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Λεύκης Ἰλαρίων.

Ἀπῆλθε δ' εὐθὺς κατόπιν ὁ Διονύσιος Μπίστης εἰς τὸ ἀγιώνυμον ὄρος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ πολλοῦ ἐπεθύμει νὰ ἐπισκεφθῆ χάριν μελετῶν καὶ ἀρχιερεὺς ἀκόμη ὢν ἐν ἐνεργείᾳ. Διέμεινε δ' εἰς τὸ ἱερὸν ἔκεινο κρησφύγετον ἐπὶ ὀκταετίαν ὀλόκληρον, ἐγκύπτων φιλοπόνως μὲν, ἀλλ' ἄνευ, ἀτυχῶς, καὶ τῆς ἀπαιτουμένης κριτικῆς, εἰς τὴν μελέτην καὶ ἔρευναν τῶν πλουσιωτάτων ἐν Ἀθωνί βιβλιοθηκῶν, πολλὰς καὶ ποικίλας ἀρούμενος γνώσεις ἐπὶ διαφόρων θεμάτων, φιλολογικῶν, ιστορικῶν, θεολογικῶν, ἀκόμη δὲ καὶ ἰατρικῶν, τὰς ὁποίας ὁ μακάριος ἀνὴρ ἀπεθησαύρισεν ἐν ὀγκωδεστιάτῳ χειρογράφῳ τόμῳ, εἶδος τι πανδέκτου, ἐκ τῶν ἐν Ἠπειρῷ ὀνομαζομένων κουβαράδων²⁾ καὶ ἐν ᾧ ἠδύνατο τις νὰ συναντήσῃ πλησίον μελέτης περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συνταγὴν πρὸς θεραπείαν τοῦ φίστουλα ἢ ὀδηγίαν πρὸς κατασκευὴν μαντζουνίων. Τὸ περιεργον τοῦτο συνονθύλευμα ὁ ἔρασις τοῦ εἶχεν εἰς μεγάλην ὑπόληψιν, ἐπιδιώκων παντὶ σθένει καὶ τὴν διὰ τύπου ἔκδοσιν αὐτοῦ· ἀλλὰ ποῖαν ἔλαβε τοῦτο τύχην μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συλλογέως ἀγνοοῦμεν.

Τῷ 1875 καταλιπὼν τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐπανῆλθεν ἐν Ἑλλάδι, ὁ δὲ αἰοίδιμος ἀρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου Ἀλέξανδρος Λυκούργος, πά-

1) Περὶ τοῦ πρώην Σηλυβρίας εἶτα Ἀμασειᾶς καὶ κατόπιν ἀπὸ τοῦ 1839 μέχρι τοῦ 1875 μητροπολίτου Νικομηθείας Διονυσίου Ἰω. Κωτάκη δημοσιεύομεν ἰδιαίτερον φρόντισμα.

2) Κ ο υ β α ρ ᾶ ς ὀνομάζετο ἐκ τοῦ σχήματός του καὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐδιπλώνετο, χρονικὸν συντασσόμενον ὑπὸ τῶν ἐν τῇ νήσῳ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων μοναζόντων, περιέχον πολλῶν αἰώνων χρονολογικὰς πληροφορίας καὶ ἄλλα σχετικὰ καὶ ἐπίσημα ἔγγραφα. Ὁ Κουβαράς οὗτος τῶν Ἰωαννίνων, περιώνυμος καὶ πασίγνωστος καθ' ὅλην τὴν Ἠπειρον, εὐρίσκετο ἐν τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ τῆς πόλεως τῇ ἀποκειμένῃ ἐν τῇ Καπλανεῖῳ Σχολῇ, πλήρης δὲ τοῦ Κουβαρά ἀντίγραφον ἐσφύζετο εἰς τὴν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἰδιωτικὴν βιβλιοθήκην Μπαλάνου. Ἀλλ' ἀμφότεροι ἐκάησαν μετὰ τῶν ἐν οἷς εὐρίσκοντο οἰκοδομημάτων τὴν 25ην αὐγούστου 1820, οἷς ὁ πολιορκούμενος Ἀλῆ Πασᾶς ἔκαυσε τὰ Ἰωάννινα. Κατ' ἀναλογία Κουβαράδες ὀνομάσθησαν καὶ πάντα τὰ χονδρὸν εἰλητᾶριον ἀποτελοῦντα πολυσέλιδα χειρόγραφα, εἰς τὰ ὁποῖα περιέχονται ποικίλαι διατριβαὶ ἐξ ἀντιγραφῶν, ἄνευ εἰρησῆς καὶ συστήματος γεγραμμένα. Τοὺς ὀγκωδεστέρους τῶν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ Κ ο υ β α ρ ᾶ δ ω ν πλουτεῖ ἢ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῇ τῶν Ἰβήρων, ἐπιγε-

σχων βαρέως ἐξ ἀνιάτου νοσήματος και διαμένων ὡς ἐκ τούτου ἐν Ἀθήναις, ἀπέστειλε τὸν πρῶην Ξάνθης εἰς Σύρον και κατέστησεν οἰονεῖ τοποτηρητὴν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς του. Μετ' οὗ πολὺ δὲ θανόντος τοῦ Λυκούργου ὁ Διονύσιος παρέμεινεν ἐν Σύρῳ, διοικῶν εὐδοκίμως τὴν χηρεύουσαν Ἀρχιεπισκοπὴν ἐπὶ ὀκταετίαν ὀλόκληρον, ἤτοι μέχρι τοῦ 1883. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὁ Διονύσιος ἀπέσπασεν ἀμέριστον τὴν ἀγάπην και τὸν σεβασμὸν τῆς κοινωρίας τῆς Ἑρμοπόλεως, διότι ἦτο προσηγνῆς και μειλίχιος, πραῆς και ὀμιλητικὸς και πρὸς πάντας γλυκὺς. Τέλεισας ἐν κατανύξει τὸ μνημόσυνον τοῦ εὐεργέτου του Λυκούργου τοσοῦτον εἶχε συγκινηθῆ, ὥστε ἡ τρέμουσα φωνὴ του κατέληξεν εἰς λυγμοὺς και τὰ δάκρυα κατελείβοντο ἐπὶ τῶν παρειῶν του, παρασυρθέντος εἰς τὴν ἰδίαν συγκίνησιν και ὀλοκλήρου τοῦ ἐκκλησιάσματος.

Τῷ 1883 χειροτονθέντος Σύρου και Τήνου τοῦ Μεθοδίου, ὁ Διονύσιος ἀπῆλθεν εἰς Τήνον κατὰ παράκλησιν τοῦ Μεθοδίου, ὅπως ἀντιπροσωπεύῃ αὐτὸν εἰς τὴν νῆσον ταύτην. Ἐκεῖ δὲ και πρὸς Κύριον μετέστη πλήρης ἡμερῶν, ἄγων τὸ ἐνενηκοστὸν και ἑβδομῶν τῆς ἡλικίας του ἔτος. Καί τοι δ' εἰς τὸ ἔσχατον ἐληλακῶς γῆρας και πολλὴν ἀτυχῶς κατὰ τοῦτο τῶν οἰοπνευματῶδων ποτῶν κατάχρησιν ποιούμενος, ἀλύμαντον διέσωσε μέχρι τοῦ θανάτου του τὴν διαύγειαν τοῦ πνεύματός του και τὴν μεγάλην και σπανίαν αὐτοῦ μνήμην, ἀκεραίας ἡμῶν διατηρῶν και τὰς σωματικὰς του δυνάμεις. Ἀπέθανε δὲ πενέστατος, εἰ και πολλὰς δεκάδας ἐτῶν ἀρχιερεὺς διατελέσας ἠδύνατο, ἐὰν ἄλλοιον εἶχε τὸν χαρακτῆρα, πρόσθετος δὲ και ἐὰν παρ' ἄλλων περιεστοιχίζετο, πολλὰ ν' ἀποθησαυρίση.

Κατέλιπε δὲ ὁ Διονύσιος τὰ ἑξῆς ποιήματα :

— Ἡμερολόγιον ἤτοι Καλανδῆριον, περιέχον τὸ αἰώνιον Πασχάλιον μετὰ τὰ ἐπόμενα αὐτοῦ, τὸ Ἑορτολόγιον και Σεληνοδρόμιον. Ἐξεδόθη παρὰ **Διονυσίου Μπίστη** τοῦ ἐξ Ἀηδονίων τῆς νήσου Ἄνδρου, Ἀρχιδιακόνου τοῦ Π: Σμύρνης Σεραφεῖμ. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς τυπογραφίας τῶν Ἀδελφῶν Α. και Ν. Ἀγγελιδῶν, 1835, σχ. 16ον, σελ. δ'—87. Τὸ Ἡμερολόγιον τοῦτο, σπανιώτατον σήμερον, εἶναι ἱκανῶς ἐνδιαφέρον.

Περιγραφικὴ ἱστορία τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω, ἀρχὴν ἔχουσα πρὸ 2187 ἐτῶν, ὑπὸ **Διονυσίου Πίστη**, πρῶην Ξάνθης. Ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἡ Μακεδονία» Ν. Βαγλαμαλῆ, 1870, σχ. 8ον, σελ. 104.

Τὸ περὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἔργον τοῦτο τοῦ πρῶην Ξάνθης δὲν εἶνε πρωτότυπον, ἀλλ' ἀντίγραφον ἀνευ τινὸς ἐλέγχου και κριτικῆς τοῦ κειμένου ἐκ χειρογράφου τοῦ Σωφρονίου Καλλιγᾶ, ἡγουμένου τῆς ἐν Ἄθῳ μονῆς τοῦ Ἁγίου Παύλου, ὅπερ φέρει τὸν ἐξῆς τίτλον: «Ἀθωνιάς, ἤτοι σύντογραμμένους τὸν μὲν «Ω κ ε α ν ὀ ν» τὸν δὲ «Χ ἄ ο ς». Βλ. και Ἰ. Λ α μ π ρ ἰ δ ο υ, Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα, τευχ. Α'. σ. 65 και προλόγους Δ' και Β' τεύχους ἰδίου ἔργου.—Ν. Τ σ ι γ α ρ ᾶ, Ἡπειρωτικὰ ἐν «Ἀττικῷ Ἡμερολόγιῳ» ἔτ. 1886, σ. 325—9.

μος περιγραφή τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἐθνος. Ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει Ἄθωνι αὐξήσῃ. Ἐξεδόθη δὲ ἡ «Ἄθωνιάς» τοῦ Σωφρονίου Καλλιγᾶ ἐν Σμύρνῃ μετὰ τὸ 1870 (σχ. 8ον, σελ. 100), ἀλλ' ὑπὸ χρονολογίαν 1863, ὅτε ἐγράφη. Τὸ ἔργον δὲ πάλιν τοῦτο τοῦ Σωφρονίου Καλλιγᾶ, περιέχον τὰ τρία πρῶτα τυπικά τοῦ Ὄρους, ὡς καὶ ἱστορικές εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν αὐτῷ μονῶν, φαίνεται ληφθὲν ἐκ τῆς Περιγραφῆς τοῦ Θεοδορητοῦ Ἐσφιγμενίτου, σφισσομένης ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει χειρογράφου, ἀλλ' ἀμαθῶς ἀντιγραφὴν καὶ ἀκρίτως συμπληρωθὲν, κάκιστα δὲ τυπωθὲν, καθίσταται αὐτὸ τοῦτο ἀποκρουστικὸν εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Μανουὴλ Γεδεών. Τὸ τοῦ πρώην Ἐάνθη Λιονυσίου εἶνε σχεδὸν ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ Σωφρονίου Καλλιγᾶ, ἐκ τοῦ χειρογράφου τοῦ ὁποίου, ὡς εἴρηται, καὶ ἀντεγράφη, ἀλλ' εἶνε ἐκτετυπωμένον μετὰ τινος προσοχῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν «Ἄθωνιάδα» τοῦ Σωφρονίου Καλλιγᾶ, ὅπως ἀγαθῶν ἔργων, πλήρεις σολοικισμῶν καὶ ἀνορθογραφιῶν, καὶ τοι καὶ τὸ τοῦ Λιονυσίου Πίστη συνεπήχθη, ὡς εἴπομεν, ἄνευ τινὸς κριτικῆς ἐπιστάσεως¹⁾.

— «Περιγραφή τῆς νήσου Ἄνδρου», περιέχουσα γεωγραφικῶς, τὴν τοπικὴν θέσιν αὐτῆς. Ἱστορικῶς τὴν οἰκιστὴν αὐτῆς. Χρονολογικῶς, τοὺς ἐξ αὐτῆς ὑπάρχοντας ἄνδρας. Ἐτυμολογικῶς, τὰ κατοικούμενα χωρία κατὰ δήμους. Τὰ ἐπίθετα τῶν οἰκησάντων. Τὸ ὄνομα αὐτῆς. Τὰς κατ' ἐποχὰς μεταρρυθμίσεις αὐτῆς. Τὴν καλλονὴν καὶ ὠραιότητα ἐκ τῆς καλλιέργειας τῶν κατοίκων καὶ προόδους αὐτῶν. Περὶ ἠθικῆς καὶ πολιτισμοῦ. Γνωμικὰ διαφόρων. Καὶ περὶ Δημοκρατίας. Συγγραφεῖσα μὲν ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου ἁγίου πρώην Ἐάνθη Κου **Λιονυσίου Πίστη**. Ἐκδοθεῖσα δὲ ὑπὸ **Ὁμήρου Δ. Μαλλίου**. Τύποις Ἰωάννου Α. Καλομανιάτου. Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου, 1881, σχ. 1ῶον, σελ. 112, ἐξ ὧν τὰ περὶ Ἄνδρου καταλαμβάνουσι σελ. 74.

Τὸ βιβλίον τοῦτο, καὶ τοῦ μετρίου κατώτερον καὶ ἐπὶ οὐδεμιᾶς ἱστορικῆς πηγῆς ἐρειδόμενον, συνεγράφη μὲ τὴν ἀπαράδειγματον ἐπιπολαιότητα καὶ ὁ συγγραφεὺς δεικνύει τοιαύτην ἄγνοiam καὶ φαντασιολογίαν, ὥστε δὲν ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν τὸ σύνθημα, ὅτι πρέπει μετ' ἐπιφυλάξεως νὰ δέχηται τις ὅσα λέγει, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ συστήσωμεν ἀπόλυτον πρὸς αὐτὸ δυσπιστίαν. Ἐν γένει δ' ἡ συγγραφή εἶνε ἀσυνάρτητος καὶ λίαν ἀκριτοσ, πλήρης δὲ σύγχυσις καὶ χάος τόπων καὶ χρόνων καὶ προσώπων καὶ ἱστορικῶν γεγονότων καὶ μυθικῶν διηγήσεων ἐπικρατεῖ καὶ βασιλεύει ἐν αὐτῇ.

Ἐργον ἐν Ἄνδρῳ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

1) Μανουὴλ Ἰ. Γεδεών. Ὁ Ἄθως. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἄωπε' σ. 69, σημ. 10 καὶ σ. 70, σημ. 12. Βλ. καὶ σ. 77, σημ. 27, σ. 79, σημ. 31, σ. 80, σημ. 42 καὶ σ. 108 σημ. 86.